

«Стаття 373. Примушування давати показання

1. Примушування давати показання при допиті шляхом незаконних дій з боку прокурора, слідчого, дізнавача або працівника підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, –

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, поєднані із застосуванням фізичного насильства або із знущанням над особою, за відсутності ознак катування, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років».

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. - К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.

2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.

3. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є. О. Письменського. [2-ге вид.] – К.: «ВД «Дакор», 2013. 786 с.

4. Вакулик О.О. Кримінально-правова характеристика примушування давати показання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. О. Вакулик ; Нац. акад. прокуратури України. К., 2011. 19 с.

Клімова У. Д.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор *Кришевич О. В.*

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ «ПРИМУШУВАННЯ ДО ВСТУПУ В СТАТЕВИЙ ЗВ'ЯЗОК»

Відповідно до Закону України від 8 вересня 2005 р. «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», особи, винні в порушенні вимог законодавства про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, підлягають цивільному, адміністративному та кримінальній відповідальності. Різновидом цього порушення є сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені вербально (погрози, залякування, нецензурні висловлювання) або фізично (торкання, ляпас), приниження або образу осіб, які перебувають у трудових, службових, матеріальних чи інших

субординація [1]. Зі ст. 40 Стамбульської конвенції, з цього випливає, що держави-учасниці мають право самостійно визначати, чи будуть вони криміналізувати сексуальні домагання або застосовувати сексуальні, адміністративні чи інші юридичні санкції за такі небажані сексуальні дії, що принижують гідність людини. Різновидом сексуального насильства, поняття якого закріплено в п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону України від 7 грудня 2017 р. «Про запобігання та протидію домашньому насильству», визнається примушування до акту сексуального характеру з третьою особою [4].

Згідно ст. 154 КК передбачено, що примус до вступу в статевий акт є підставою для визнання одним із проявів сексуального домагання (хоча в даний час цей примус може бути заявлений за відсутності будь-якої залежності (підпорядкування) потерпілого від винного) [2]. Стаття 154 КК України примушуванням до вступу в статевий зв'язок визначає як примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою [3]. Основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 154 Кримінального кодексу, є сексуальна свобода або статева недоторканність особи, а додатковими об'єктами кримінального правопорушення, передбаченого частиною 3 цієї статті, в якості альтернативних - майно, честь і гідність особи. Потерпілим визнається особа жіночого або чоловічого віку, бо інший законодавчий підхід мав би вигляд дискримінації за ознакою статі. Примус до вступу в статевий акт є одним із кримінальних правопорушень, за які кримінальне провадження здійснюється у формі приватного обвинувачення (ч. 1 ст. 477 КПК). Оскільки добровільна згода особи, яка не досягла 14-річного віку, юридично визнана фікцією, «неефективний» примус такої особи до вчинення діяння статевого характеру слід розглядати як замах на кримінальне правопорушення, передбачений ст. 152 (ст. 153) Кримінального кодексу. Дія сексуального характеру слід розуміти як дію сексуального характеру – як пов'язану з проникненням в один із природних отворів іншої людини, так і не пов'язану з таким проникненням (такі дії обговорюються вище – при аналізі статті 152 та стаття 153 Кримінального кодексу). Злочин, передбачений ст. 154 КК, визнає примус до одноразових або повторних статевих актів, незалежно від їх гетеро- чи гомосексуальної орієнтації.

У зв'язку з цим В. Маркін вважає, що відповідно до ч. 1 ст. 154 суб'єкт повинен змусити жертву вчинити акт сексуального характеру виключно з «іншою особою», а не з собою. Водночас зазначено, що в нових реаліях кримінального законодавства майже кожному випадку згвалтування чи примусу до статевого акту сексуального насильства передуватиме покарання, передбачене ч. 1 ст. 154 примус до вчинення акту сексуального характеру, у зв'язку з чим адвокату доведеться мати справу з досить складними ситуаціями, коли в межах посягання на один і той самий предмет попередня стадія згвалтування

(або сексуального насильства) міститиме ще один закінчений злочин – примус до вчинення акту сексуального характеру [5].

Якщо жертва добровільно погоджується на деякі форми сексуального контакту, але заперечує проти інших, то примушення їх до цього, якщо є підстави, також є частиною розглядуваного кримінального правопорушення. У ч. 1 та ч. 2 ст. 154 КК використовується обороту «примус особи без її добровільної згоди на вчинення акту сексуального характеру...» є некоректним, оскільки примус як такий вже вказує на відсутність добровільної згоди потерпілого на вчинення певного діяння проти його. Поняття добровільної згоди розкривається при аналізі кримінального правопорушення «згвалтування». Під примусом у кримінальному праві зазвичай розуміють протиправний психічний вплив на свідомість жертви, спрямований на приведення його до стану, в якому він внутрішньо готовий підкоритися вимогам суб'єкта примусу. В результаті жертва обмежується у можливості діяти за власним бажанням (остання не повністю пригнічується), змушена вибирати поведінку, яка суперечить його бажанням. Характер примусу в диспозиції ч. 1 ст. 154 КК не вказано. Примус, караний ст. 154 КК, може здійснюватися у будь-якій формі (усно, письмово, із застосуванням засобів зв'язку тощо), звертаючись до потерпілого як безпосередньо, так і через треті особи. Якщо є підстави для дії, яка розцінюється як примус до вчинення акту сексуального характеру з іншою особою, вимагають додаткової кваліфікації відповідно до відповідних положень Кримінального кодексу [6, с. 46].

Загрозу фізичного насильства як спосіб подолання чи запобігання опору жертви слід розглядати як залякування шляхом застосування такого насильства щодо нього та (або) іншої особи, доля якої жертва не байдужа (родич, близька особа), що може складатися з виразів, жестів, зброї або предметів, які можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень, предметів, що імітують зброю, яку жертва сприймає як справжню зброю, або інших дій. Загроза фізичного насильства повинна сприйматися потерпілим як реальна, тобто він повинен мати враження, що якщо він чи вона виступить проти винного або не виконає його вимог, загроза буде реалізована. Інші види погроз, зміст яких не передбачав застосування фізичного насильства проти жертви або іншої особи (наприклад, загроза знищення або пошкодження майна жертви або його родичів, розкривають інформацію, що дискредитує їх честь і гідність), не дають підстав розглядати неприродний спосіб погрози статевого акту або сексуальних дій, таких як згвалтування чи примусове сексуальне задоволення.

Таким чином, помилки в кваліфікації цього виду кримінального правопорушення можна подолати лише у разі максимальної оптимізації законодавчого регулювання визначення та характеристики кримінальних правопорушень проти статевої свободи та недоторканності.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. № 52. С. 56.
2. Конвенція СЕ о предупреждении и борьбе с насилием в отношении женщин и домашнем насилием (Стамбульская конвенция). URL: <https://rm.coe.int/1680464e75>.
3. Кримінальний кодекс України : Кодекс, Закон від 05.04.2001№ 2341-ІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page5>.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 5. С. 35.
5. Маркін В. Секс за Кримінальним кодексом: нова редакція. Аналіз положень Закону України від 06.12.2017 р. № 2227-VIII щодо внесення змін до розділу IV «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» Особливої частини КК України. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/seks-za-kriminalnim-kodeksom-novaredakciya.html>.
6. Холод О.П. Поняття, спільні ознаки та класифікація злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканості особи. URL: <http://radnuk.info/statti/569-kvalif/15200-2011-01-21-10-05-35.html>.

Коваленко Д. А.,

здобувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 386 КК УКРАЇНИ

У КК України 1960 р. поняття «суб'єкт кримінального правопорушення» взагалі не вживалося, а КК України 2001 р. положення, що стосуються суб'єкта, кримінального правопорушення, виділені у самостійний розділ IV під назвою «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)» і в ст. 18 КК України досить повно дає поняття суб'єкта кримінального правопорушення і характеризується такими ознаками: фізична особа, осудність, певний вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, а також розкриває поняття службової особи [2]. Першою ознакою, яка характеризує суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 386 КК України, є належність його до числа фізичних осіб, тобто він має бути людиною. Вітчизняна кримінально-правова доктрина виключає кримінальну відповідальність юридичних осіб, хоча питання про це неодноразово піднімалося. Наприклад, згідно Проекту Кримінального кодексу України, підготовленого за завданням Комісії Верховної Ради України з питань правопорядку та боротьби зі злочинністю, авторським колективом на чолі з професором В. М. Смітінком, кримінальним правопорушенням, вчиненим